

хореографи позначають як музикальність у широкому сенсі, тобто здатність відчувати і відтворювати в русі не лише ритмічну, а й динамічну, темброву, інтонаційну природу музичного образу. Показниками музично-рухової інтегрованості є динамічна відповідність між якістю руху і характером музичної фрази; здатність до виразного музичного фразування в пластиці — виділення кульмінацій, пауз; органічна реакція на зміну темпу, фактури й характеру музичного матеріалу.

Описані п'ять критеріїв утворюють структурно організовану систему, де кожен наступний критерій є ніби вищим рівнем інтеграції попередніх. Інтерпретаційна органічність є фундаментом, без якого решта критеріїв не можуть бути реалізовані по-справжньому — виконавець, позбавлений внутрішнього стану, може відтворити зовнішні параметри стилю, простору й музики, але ці параметри не зіллються в художнє ціле. Композиційна єдність вибудовується над органічністю, надаючи їй часової протяжності. Стильова відповідність і просторово-пластична узгодженість структурують виконання в його зовнішніх вимірах. Музично-рухова інтегрованість є інтегральним критерієм вищого порядку, що об'єднує всі попередні в синтетичнє художнє висловлювання. Саме ця структурна підпорядкованість і відрізняє запропоновану систему від простого переліку ознак.

К. Куртєва

ЕСТЕТИКА ІНКЛЮЗІЇ В ХОРЕОГРАФІЧНОМУ МИСТЕЦТВІ ХХІ СТОЛІТТЯ

K. Kurtieva

THE AESTHETICS OF INCLUSION IN XXI CENTURY CHOREOGRAPHIC ART

Коли ми говоримо про танець, зокрема про балет, передусім ми розглядаємо його через призму естетичної категорії «прекрасне». З цим важко не погодитись, дивлячись балетну виставу, яка ілюструє нам, глядачам, світ досконалого людського тіла, витонченість у кожному русі, ідеальні пропорції тіла, фізичні дані, особливу поставу, гармонію тощо.

Така класична модель селекції / відбору яскраво ілюструє накладання певних уявлень про категорії «прекрасне», «естетичне» тіло в мистецтві. У такому контексті балетна вистава залишалася художньою, більше того вона була дисциплінарною практикою, що формувала тілесність крізь призму соціальних та естетичних очікувань.

ХХІ століття — це століття глибоких соціокультурних трансформацій: нові цінності, нові норми, нове сприйняття реальності, інше ставлення до себе і до оточуючих нас людей, нові категорії прекрасного, тілесного, естетичного... У цьому контексті варто звернути увагу на інклюзію як на явище, що виходить на новий професійний рівень, у мистецькій площині зокрема.

Варто зазначити, що в Україні тільки-но розпочинається сприйняття інвалідності як частини повсякденного життя, зокрема через війну, яка почалася ще у 2014 році.

Поєднання балету та інклюзії на перший погляд може видатися парадоксальним, але в умовах сучасного життя, в умовах війни таке явище вже не здається настільки суперечливим. Але все ж таки, говорячи про «інклюзивний балет», виникають певні питання: на скільки естетичним таке видовище можна вважати; чи можемо ми вважати недосконале людське тіло естетикою тощо.

У контексті етичного виміру інклюзії ми говоримо про рівність як базову цінність, недискримінацію, демонструємо повагу до гідності особи й загалом про визнання різноманіття як цінності. Таким чином, по-перше, людину з інвалідністю ми розцінюємо як повноцінного співтворця, а не як об'єкт співчуття і тим паче маркетингу соціальної теми. По-друге, адаптуємо простір, створюємо відповідні умови доступності в освітніх закладах, театрах тощо. По-третє, переосмислення категорій ідеального й прийняття варіативності.

Варто зазначити, що таке явище як «інклюзивний балет» мимоволі впливає на естетичну площину. З'являються нові, цікаві рішення тих чи інших позицій, положень корпусу. Трансформація партнерингових технік, розширює увагу людини про тілесні можливості, про баланс, про підтримку, про техніку, про академізм, до якого ми звикли звертатися. Нове «неідеальне» тіло дає нам новий поштовх визволитися з академічних канонів і відчутти рух — новий, неідеальний, але від серця, від душі. Таким чином інклюзивна хореографія допомагає розширити горизонти, додати різноманітності у вигляді нової художньої мови. Хореограф, у свою чергу, отримує новий виклик, який не підпорядковується шаблонним рішенням. У цьому сенсі саме інклюзія породжує ту саму інновацію, яку часто намагається віднайти хореограф.

Ще доволі важливим моментом є підготовка глядача й загалом підготовка суспільства до сприйняття такого, дещо нового, явища в хореографічному мистецтві. Впроваджуючи нові типи тілесності на сцену, які не відповідають звичним стандартам, підпорядкованим категоріям «прекрасне» та «ідеальне», ми поступово заміщуємо усталені стереотипи щодо ідеальності, досконалості змістовним наповненням хореографічного образу та емоційності виконання. У результаті чого ми поступово змінюємо логіку художнього сприйняття, що, у свою чергу, також є частиною більш ширших культурних змін, зокрема прийняття різноманітності як норми, а не виключення в сучасному суспільстві.

Попри те, що в нашій країні інклюзія в хореографічному мистецтві перебуває на етапі становлення, ми поступово бачимо, як зростає попит та інтерес до подібних практик. Це проявляється в появі відповідних проєктів і світоглядному формуванні спільноти. Але все ж таки залишаються й певні перешкоди, зумовлені обмеженням у фінансуванні, дефіциті підготовлених кадрів і спеціалізованій освіті, обмеженості інституційної підтримки тощо. Вирішення цих та інших питань вимагає чимало часу та зусиль, адже інклюзія сьогодні — це не тільки про соціокультурні вимоги часу, це про художній та культурний розвиток, який здатен руйнувати кордони, усталені канони сприйняття та формувати нове бачення, яке відповідає сучасним вимогам і вибудовує нові сучасні стандарти.

Отже, колаборація гуманістичного з естетичним задає новий напрям у розвитку хореографічного мистецтва в умовах викликів, що поставили перед українською культурою і мистецтвом сьогодні.